

Verksamhetsplan 2022

Brukarinflytandesamordnare

Psykiatrins utvecklingsenhet, Hälsa och välfärd, RSS Dalarna

2022-01-01

Verksamhetsplan 2022

1. Bakgrund och inledning

I det regionala och lokala arbetet finns mycket att vinna på att ta tillvara på kunskap och engagemang från patient, brukar- och anhängargorganisationer såväl som från enskilda. Träffsäkerheten i utvecklingsarbetet ökar och tanke- och arbetssätt påverkas och leder förhoppningsvis till en kulturförändring så att patienter, brukare och anhöriga blir medskapare i utvecklingsarbetet. Metoder för att systematiskt ta tillvara på denna kunskap behöver utvecklas på individnivå, verksamhetsnivå och systemnivå.

Den psykiska ohälsan i landet befaras öka och insatser behövs på många olika områden. Speciellt nu i spåren av coronapandemin som drabbat oss under 2020 och 2021. Arbetsformer behöver utvecklas mot bakgrund av aktuell kunskap och i samarbete med de som ska ta del av kommuners och regioners tjänster. Vägledande för både kommun och region är begreppet "evidensbaserad praktik" (EBP) vilket innebär en medveten och systematisk användning av flera kunskapskällor för beslut- både till den enskilda och i verksamhetsutveckling- som skapas utifrån den bästa tillgängliga kunskapen, professionens expertis samt berörda personers erfarenhet och önskemål. Alla kunskapskällor är lika viktiga. För att stärka den tredje kunskapskällan; den själverfarna expertisen krävs ett målinriktat arbete.

I en demokrati har alla rätt att påverka. Genom de intresseorganisationer som företräder individer med psykisk ohälsa och deras anhöriga, ges möjlighet att påverka beslut som fattas på verksamhets- och systemnivå. Det är därför viktigt att stötta föreningarna och deras självständighet. Enligt hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen ska huvudmännen samråda med intresseorganisationerna i sin planläggning av sin verksamhet. I Region Dalarna finns tre brukarråd inom området psykisk hälsa, brukarrådet vuxenpsykiatri, brukarrådet skadligt bruk/beroende och brukarrådet barn- och ungdomspsykiatri (BUP). Även kommunerna samråder med intresseorganisationer, till exempel Dalarnas nätverk för psykisk hälsa som samlar ett flertal av brukar-, patient- och anhängargorganisationer i länet. Nätverket är också en samarbetspart för psykiatrins utvecklingsenhet på Region Dalarna.

Under (viss del av) 2018, 2019, 2020 och 2021 har Region Dalarna valt att lägga de riktade medlen för brukarinflytande i Överenskommelsen mellan staten och SKR, Sveriges kommuner och regioner, inom området psykisk ohälsa, till att i projektform utforska hur samordning av brukarmedverkan kan utvecklas. En Brukarinflytandesamordnare (BISAM, hädanefter "Inflytandesamordnare") har projektanställts med uppdraget att t.ex. sprida kunskaper om betydelsen av brukarinflytande och delaktighet till kommuner och region samt stöttat och samordnat intresseföreningar. Från och med 2022 är tjänsten en ordinarie tillsvidare tjänst och inte längre i projektform.

Inflytandesamordnarens arbete riktar sig till patienter/brukare och anhöriga till personer med psykisk sjukdom och/eller psykisk funktionsnedsättning och omfattar alla åldrar. Arbetet bedrivs fr.o.m. 1 januari 2022 i Psykiatrins Utvecklingsenhet på Region Dalarna men tjänsten kommer precis som tidigare år ha placering på avdelningen för Hälsa och Välfärd, RSS Dalarna.

Verksamhetsplan 2022

Brukarinflytandesamordnare

Psykiatrins utvecklingsenhet, Hälsa och välfärd, RSS Dalarna

(Sida 2 av 8)

2022-01-01

2. Inflytandesamordnarens uppdrag och arbete

2.1 Övergripande uppdrag/syfte och mål

Att med stöd av Inflytandesamordnare inhämta och samordna expertkunskap ur brukarnas perspektiv samt stärka befintliga intresseorganisationer inom området psykisk hälsa.

2.1.1 Övergripande mål

- Att patienter, brukare och anhöriga involveras som medskapare i vård och stöd i verksamheter som rör psykisk hälsa, såväl på individ- som verksamhets- och systemnivå.
- Att fler instruktörer utbildas utbildningarna MHFA - Mental Health First Aid dvs. Första hjälpen till psykisk hälsa med syfte att fler utbildningar kan genomföras i Dalarna för att öka kunskap om psykisk ohälsa/sjukdom, och i förlängningen bidra till ett minskat antal suicid.

2.1.2 Mål för Inflytandesamordnarens arbete

- Sprida kunskaper om betydelsen av brukarnas inflytande och delaktighet till kommunernas socialpsykiatri och till regionens psykiatri samt övriga verksamheter.
- Att säkerställa att det finns rutiner i kommun- och regionpsykiatri för hur brukarrörelsen ska informeras om verksamhetsförändringar i ett tidigt skede för att t.ex. möjliggöra att brukarnas synpunkter inhämtas.
- Utveckla och stärka brukarråden liksom brukarmedverkan i pågående utvecklings- och förändringsarbeten som sker inom Region Dalarna och länets kommuner. Detta genom att t.ex. tillse att brukare medverkar i olika arbets- och referensgrupper.
- Stärka intresseföreningarna att utgöra en självständig och aktiv part i förhållande till kommuner och region.
- Att ge utbildningar i MHFA - Mental Health First Aid dvs. Första hjälpen till psykisk hälsa i länet. Målet är att minst lika många personer ska utbildas som under 2020 och 2021, vilket då var ca 100 personer per år.
- Att sprida och bistå med implementering av Handbok i brukarinflytande som Nationell samverkan för psykisk hälsa (NSPH) i Göteborg/Västra Götaland har tagit fram, samt den nationella varianten som NSPH's riksorganisation förväntas presentera i början av 2022, i verksamheterna både i Region Dalarna och Dalarnas kommuner.

2.1.3 Anställning och placering

Tjänsten som Brukarinflytandesamordnare ligger under Psykiatrins utvecklingsenhet men har placering på avdelningen Hälsa och Välfärd, RSS Dalarna. Den regionala samverkans- och stödstrukturen RSS bidrar till att uppnå en bred ansats vilket är en förutsättning för ett framgångsrikt arbete för brukarinflytande och delaktighet.

RSS i Dalarna arbetar för att bland annat främja samverkan mellan socialtjänst och närallgiggande hälso- och sjukvård mellan kommuner och mellan kommuner och region. RSS i Dalarna agerar också som en sammanhållande länk mellan den nationella och kommunala nivån.

Verksamhetsplan 2022

Brukarinflytandesamordnare

Psykiatrins utvecklingsenhet, Hälsa och välfärd, RSS Dalarna

2022-01-01

RSS har i uppdrag att bidra till utvecklingen av evidensbaserad praktik och främja samverkan. I Dalarna finns två samverkansforum:

- Länschefs nätverket som består av förvaltningschefer på högsta tjänsteledningsnivå.
- Socialchefs nätverket som är för högsta tjänsteledningsnivå mellan kommunerna och regionen.

Utöver dessa forum finns Valfördrådet bestående av Hälso- och sjukvårdsnämndens presidium samt ordförande i socialnämnderna i Dalarnas kommuner.

Att tjänsten nu från 2022 finns i Psykiatrins utvecklingsenhet leder förhoppningsvis till en bättre förankring i hela divisionen för Inflytandesamordnarens arbete.

2.1.4 Aktivitetsplan

- Löpande aktiviteter som informations spridning, kunskapsinhämtning, temadagar, delta i olika arbets- och styrgrupper m.m.
- Arbete med att samordna träffar och möten för föreningar inom brukarrörelsen genom olika träffar och mötesplatser.
- Medverka i arbetet med "Peer support" om det startas upp under året. Peer support innebär att en person med psykisk ohälsa anställs inom psykiatri eller skadligt bruk/beroende och fungerar som en professionell kamrattstödare. Denna anställning om 50 % är planerad att placeras i Säters och Falun inom psykiatrins slutenvård.
- Samverkan med Fontänhuset Falun fortsätter och Inflytandesamordnaren följer de pågående förstudierna om att starta fler Fontänhus i länet, t.ex. i Ludvika men även i Borlänge och Rättvik.
- Planera, utveckla och genomföra Hearing tillsammans med brukarrörelsen och division psykiatri och habilitering.
- Arbete med att sprida och bistå med implementering i Dalarna av den Handbok i brukarinflytande som Nationell samverkan för psykisk hälsa (NSPH) i Göteborg/Västra Götaland tagit fram under 2020 samt den variant som NSPH nationellt väntas presentera under 2022.
- Medverka i arbetsgrupp för Fokus på psykisk hälsa, v.40, se mer under p.6
- Arbete med MHFA-utbildningarna, se mer under p.6. där även utbildad instruktör från brukarrörelsen ingår med en tjänst på 50% anställning i Region Dalarna och avdelningen för hälsa och välfärd.
- Medverka i LPO psykisk hälsa, se mer under p.3.1 och Lokal Arbetsgrupp (LAG) Brukarinflytande som startar upp under året.
- Planera och genomföra en Inflytandedag tillsammans med LAG Brukarinflytande.
- Medverka i, och bidra till, utveckling av det nätverk som Socialstyrelsen startat upp med syfte att sprida bra exempel på att ta till vara på brukares erfarenheter.
- Samordna de nya instruktörer i MHFA som planeras få utbildning under 2022.

Verksamhetsplan 2022

Brukarinflytandesamordnare

Psykiatrins utvecklingsenhet, Hälsa och välfärd, RSS Dalarna

2022-01-01

3. Organisation och styrning

3.1 Styrgrupp

LPO Psykisk hälsa. Inom ramen för arbetet med kunskapsstyrning formeras olika Lokala Programområden (LPO) i enlighet med den nationella modell som finns inom kunskapsstyrningen för hälso- och sjukvård och socialtjänst. LPO Psykisk hälsa har representanter från region och kommuner.

Styrgruppen

- Är beslutande organ för Inflytandesamordnarens arbete och verksamhet.
- Beslutar angående förslag och förändringar under arbetet fortlöpande.
- Bedömer om syfte mål och resultat uppnått.
- Redovisar arbetet för Länschefsnätverket för förvaltningschefer och Valfärdsrådet

3.2 Referensgrupper

- Representanter i Dalarnas nätverk för psykisk hälsa och från andra föreningar inom Psykisk (o)hälsa och skadligt bruk/beroende i Dalarna
- Representanter från regionens brukarråd vuxenpsykiatri.
- Representanter från regionens brukarråd skadligt bruk/beroende.
- Representanter från regionens brukarråd BUP.

Referensgruppen

- Bidrar med synpunkter och etablering av Inflytandesamordnare som funktion.
- Samarbetar fortlöpande i dialog med Inflytandesamordnaren med att utveckla metoder att ta till vara brukarens perspektiv.

3.3 Inflytandesamordnaren

- Ansvarar för att genomföra arbetet utifrån föreliggande verksamhetsplan.
- Ser till att mål uppnås och aktiviteter genomförs.
- Planerar och organiserar arbetet.
- Föredragande i Styrgruppen.
- Rapporterar löpande till Styrgrupp, Länsnätverket för förvaltningschefer och till Dalarnas Nätverk för psykisk hälsa samt Valfärdsrådet.
- Ansvarar för dokumentation och diarieföring.

3.4. Arbetsgrupp "Fokus på psykisk hälsa i Dalarna", vecka 41

Medel avsätts inom ramen för Inflytandesamordnarens verksamhet till en särskild satsning under den nationella veckan för psykisk hälsa (vecka 41 2022). En särskild arbetsgrupp (en s.k. lokal arbetsgrupp, LAG) tillsätts för att planera, organisera och genomföra olika aktiviteter i länet. Inflytandesamordnaren kommer utgöra en del av denna arbetsgrupp. Arbetet redovisas till LPO psykisk hälsa (styrgrupp).

4. Ekonomi

Innevarande budget för Inflytandesamordnarens arbete och verksamhet uppgår till 1 mkr, medlen har balanserats från 2021.

Verksamhetsplan 2022

Brukarinflytandesamordnare

Psykiatrins utvecklingsenhet, Hälsa och välfärd, RSS Dalarna

2022-01-01

5. Uppföljning

Regelbunden rapportering sker via LPO psykisk hälsa samt via RSS och kanalerna därigenom. Utvärdering sker tillsammans med brukarrörelsen varje år.

6. Övrig information

Dalarnas nätverk för psykisk hälsa

Nätverket har funnits sedan 2005 och är det äldsta nätverket inom psykisk hälsa i Sverige. Nätverket har redan från start haft ett samarbete med Region Dalarna och bland annat psykiatrins utvecklingsenhet. Inflytandesamordnaren är sammankallande för nätverket.

Dalarnas nätverk för psykisk hälsa

Nätverkets syfte är att sprida kunskap, anordna seminarier för personal inom vård- och stödområdet vars inriktning är psykisk hälsa och ohälsa, genomföra föreläsningar riktade till allmänheten och informera om föreningarnas verksamhet. Särskild vikt läggs vid att behandla frågor om attityder och värderingar i anslutning till psykisk sjukdom och ohälsa. Sedan 2005 har en årlig och välbesökt temadag anordnas i anslutning till Världsdagen för psykisk hälsa och under 2021 genomfördes den andra helt digitala temadagen.

Nätverket består av representanter från:

RSMH - Riksförbundet för social och mental hälsa.

IFS – Intresseföreningen för schizofreni och andra psykossjukdomar.

OCD – Tvångssyndrom och närliggande diagnoser.

SPES – Suicidprevention och efterlevandestöd.

nxtME – Incestdrabbade

Fontänhuset i Falun – Mötesplats för personer med psykisk ohälsa.

Attention - Neuropsykiatriska sjukdomar som tex ADHD

Föreningen Balans – Bipolär sjukdom, utmattningssyndrom m.m.

Brukar- och anhörigorganisationer inom psykisk hälsa/ohälsa och skadligt bruk/beroende i Dalarnas län.

IFS i Dalarna	X-cons
SPES i Dalarna	RIA
Balans i Dalarna	Familjekällan i Dalarna/IOGT-NTO
RSMH Dalarna, Säter, Falun, Borlänge, Mora	Internationella kvinnoföreningen Borlänge, Falun
Attention Dalarna	Organiserade Aspergare
Autism och Aspergerföreningen i Dalarna	Tjej- och Kvinnojournerna i länet
Fontänhuset i Falun	Brottsofferjournerna i länet
nxtME i Dalarna	Spelberoendes Förening Borlänge
OCD Förbundet	AA, NA, CA, SLAA
Frisk och Fri i Dalarna	Länkarna
Verdandi	

Verksamhetsplan 2022

Brukarinflytandesamordnare

Psykiatrins utvecklingsenhet, Hälsa och välfärd, RSS Dalarna

2022-01-01

Brukarråd

I Region Dalarna finns tre brukarråd som tillhör psykiatrin:

- Brukarråd Vuxenpsykiatri
- Brukarråd Skadligt bruk/beroende
- Brukarråd BUP

Under 2022 planeras det för att starta upp ett brukarråd även inom habiliteringen och där Inflytandesamordnaren kommer finnas med.

Det finns även några brukarråd på lokal nivå, t.ex. Brukarråd Skadligt bruk/beroende i Borlänge kommun. I brukarråden tas synpunkter avseende vård och stöd upp och brukarrepresentanterna får insyn i verksamheten och kan ta del av beslut som fattas.

I Psykiatrins brukarråd finns representanter från IFS (Schizofreni), Balans, RSMH, SPES, Attention. Brukarråden förstärks även med en representant från patientnämnden. Region Dalarna medverkar genom ordförande och sekreterare samt Inflytandesamordnaren.

I Brukarrådet för Skadligt bruk/Beroende finns representanter från Länkarna, AA, X-cons, Verdandi, Frisk och Fri, SPES, Attention. Region Dalarna medverkar genom ordförande och sekreterare samt Inflytandesamordnaren. Representant från patientnämnden finns även med.

I BUPs Brukarråd finns representanter från Attention, Autism och Asperger föreningen, Frisk & Fri och nxtME. Region Dalarna medverkar genom ordförande samt Inflytandesamordnaren. Representant från patientnämnden finns även med.

Fontänhuset i Falun

Fontänhuset i Falun är det 13:e i Sverige och öppnade under 2019. Fontänhuset drivs med stöd av bland annat Region Dalarna och Falu kommun och är en mötesplats för personer med psykisk ohälsa med syftet att kunna erbjuda en meningsfull vardag. Fontänhusets aktiviteter bestäms av medlemmarna och verksamheten bygger på frivillighet. Fler kommuner i Dalarna ser nu också över möjligheten att starta upp Fontänhus, bland annat Ludvika gör en förstudie.

Anhörigstödjare i Dalarna

Nätverket för anhörigstödjare i Dalarna träffas 2 ggr per år och består av 13 kommuner (som har anhörigstödjare anställda).

Personliga ombud i Dalarna

Det finns personliga ombud i alla 15 kommuner i Dalarna. Personliga ombud utgör ett stöd för personer med psykisk ohälsa i t.ex. kontakter med myndigheter och vården.

BISAM nationellt nätverk

Ett fyrtiotal inflytandesamordnare ingår i nätverket och har anställning inom region eller kommun men även hos olika föreningar. Många är anställda med stöd av projektmedel men några är en del av ordinarie verksamheter genom tillsvidare tjänster.

Nätverket för suicidprevention i Dalarna

Tillsammans med Samordnaren för suicidprevention samlas regelbundet föreningar, verksamheter inom Region Dalarna och Dalarnas kommuner i ett nätverk för att öka kunskapen om suicidfrågor och tillsammans arbeta för ett Dalarna fritt från suicid

Verksamhetsplan 2022

Brukarinflytandesamordnare

Psykiatrins utvecklingsenhet, Hälsa och välfärd, RSS Dalarna

2022-01-01

NSPH nationell samverkan för psykisk hälsa

NSPH startade 2007 och har idag 13 medlemsorganisationer.

Medlemmarna är:

FMN – Riksförbundet Föräldraföreningen mot narkotika.

Frisk & Fri – Riksföreningen mot ätstörningar.

Riksförbundet Attention

Riksförbundet Balans

RFHL – Riksförbundet för Rättigheter, Frigörelse, Hälsa och Likabehandling.

RSMH – Riksförbundet för social och mental hälsa.

IFS – Schizofreniförbundet

SHEDO – Self Harm and Eating Disorders Organisation

SPES – Riksförbundet för suicidprevention och efterlevandestöd.

Svenska OCD förbundet

Suicid Zero

Sveriges Fontänhus

ÅSS – Svenska ångestsyndromsällskapet

MHFA (Mental Health First Aid)

- Första hjälpen till psykisk hälsa

MHFA har utvecklats i Australien och är ett utbildningsprogram avsett för allmänheten som nu finns i tjugosju länder. Under 2010 fick Karolinska Institutet och Nationellt Centrum för

Suicidforskning och Prevention (NASP) ett regeringsuppdrag att införa utbildningarna i Sverige. Här togs även den delen som riktar sig mot äldre fram och har sedan spridit sig till minst 3 länder till.

Tanken bakom utbildningsprogrammet bygger på den vid fysisk Första hjälpen utbildning och den handlingsplan som finns vid tex hjärt- lungräddning. Det vill säga man ger kursdeltagaren kunskaper som tillåter denna att ingripa och ge första hjälp tills den drabbade har fått professionell hjälp. Kurserna finns tillgängliga i tre olika utformningar; vuxen, ungdom och äldre och genomförs av utbildade instruktörer. Vuxen och äldre-kurserna omfattar 12 timmar medan ungdomskursen utgörs av 14 timmar.

Dessa genomfördes, med Karolinska Institutets godkännande, digitalt på distans i Dalarna under 2020 och 2021 och den modellen sprider sig nu i övriga landet. Ca 200 personer utbildades under 2020 och 2021.

Återhämtningsguiden

- För dig inom heldygnsvård

- För dig som mår dåligt

- För dig som står nära någon som mår dåligt

Återhämtningsguiderna är framtagna av NSPH Skåne i Arvsfondsprojekt och används i Dalarna både i sluten- och öppenvårdspsykiatri.

I Dalarna har det även genomförts Återhämtningscaféer tillsammans med Fontänhuset i Faluns medlemmar. Under 2020 och 2021 genomfördes dessa digitalt.

Verksamhetsplan 2022 Brukarinflytandesamordnare

Psykiatrins utvecklingsenhet, Hälsa och välfärd, RSS Dalarna

(Sida 8 av 8)

2022-01-01

Handbok i brukarinflytande

Handbok i brukarinflytande är framtagen av
Nationell samverkan för psykisk hälsa (NSPH) i Göteborg/Västra Götaland.

Utdrag ur handbokens beskrivning:

Handboken riktar sig till dig som är intresserad av att utveckla och organisera ett systematiskt arbete för ökat brukarinflytande inom vård och omsorg för personer med psykisk ohälsa. Handbokens innehåll kan användas på lokal likväl som på regional nivå; i enskild verksamhet likväl som i ett verksamhetsområde. Eftersom detta är en process som involverar flera parter, riktar sig handboken brett till de som kan tänkas ingå i ett sådant utvecklingsarbete så som:

- Enhetschefer och personer med ansvar för utvecklingsarbete vid en verksamhet som ligger under någon av huvudmännen (kommun, region eller statlig myndighet).*
- Verksamhetschefer och personer med ansvar för utvecklingsarbete gentemot flera olika kommunala eller regionala verksamheter eller någon myndighet.*
- Företrädare för en brukarorganisation eller liknande nätverk av personer med egen- eller närståendeerfarenhet av psykisk ohälsa, med intresse av att utveckla inflytandearbetet lokalt eller regionalt.*

Denna skrift fokuserar på hur man kan skapa förutsättningar på verksamhetsnivå eller systemnivå, för att arbetet på individnivå ska förbli hållbart och långsiktigt. Därför utgår handboken från en samtida utveckling av, och samverkan med, den lokala brukarrörelsen. Handboken består av tre delar:

- Del ett: Ett metodiskt arbetssätt för ökat brukarinflytande. Här presenteras en vägledning steg för steg i hur arbetet kan organiseras, förberedas, genomföras och följas upp. Metoden ligger som en grund för arbetet som beskrivs i del två och del tre.*
- Del två: Hinder och möjliggörare för ett framgångsrikt brukarinflytande. Här presenteras sex områden som påverkar förutsättningarna för ett effektivt inflytandearbete. Varje område avslutas med konkreta framgångsfaktorer som kan undanröja hinder och skapa goda möjligheter för arbetet. Dessa framgångsfaktorer arbetar kommun, region och myndigheter med, utifrån metoden som beskrivs i del ett.*
- Del tre: Aktiviteter för ökat brukarinflytande. Här presenteras tips på aktiviteter och arbetssätt som kan stärka egenmakten och inflytandet för brukare och patienter inom olika verksamheter och i samhället i stort. Dessa aktiviteter och arbetssätt genomför brukarrörelse och huvudmän i samverkan, utifrån metoden som beskrivs i del ett.*